

Kuva: pixabay.com

Sori siitä!

Koulutusmateriaali peruskoulun
opetushenkilöstölle 7-17 -vuotiaiden
riita- ja rikosasioiden sovittelusta ja
sovitteluun ohjaamisesta ¹

Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö 12/2022, Heta Komulainen

¹ Dioissa on suoria lainauksia niissä mainituista lähteistä. Suoria lainauksia ei ole merkitty erikseen.

Mitä sovittelu on? (1/2)

- Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (1015/2005) tuli Suomessa voimaan vuonna 2006, mutta sovittelutoimintaa on tehty jo vuosia sitä aiemmin.
- Sosiaali- ja terveysministeriön alaista -> Terveysten ja hyvinvoinnin laitos järjestää.
- Sovittelu on vapaaehtoista, luottamuksellista, puolueetonta ja maksutonta.
- Sovittelu pohjautuu restoratiivisen oikeuden periaatteisiin.
- Sovittelun tavoitteena on auttaa osapuolia yhdessä käsittelemään tapahtumat ja löytämään keskenään heitä tyydyttävät ratkaisut ja keinot aiheutuneiden haittojen hyvittämiseksi.
- Kohtaamisen mahdollistavat koulutetut vapaaehtoiset sovittelijat, jotka toimivat sovittelutoimiston ammatillisen ohjauksen alaisina.

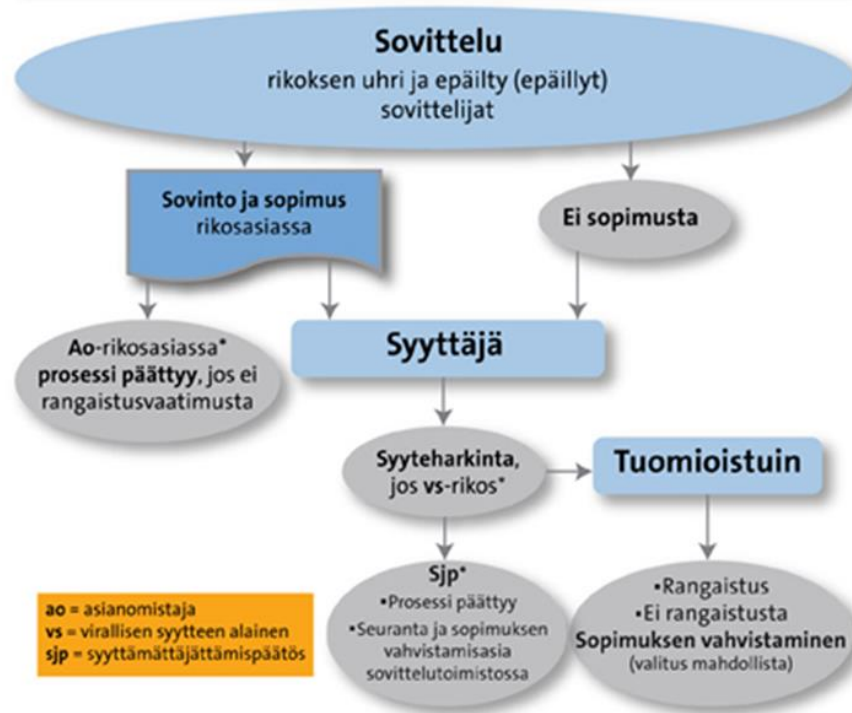
Lähde: <https://poliisi.fi/-/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu-tutuksi> ja <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63950/Gellin.Maija.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Mitä sovittelu on? (2/2)

- Sovittelussa ei ratkaista asian rikosoikeudellista puolta, sovittelu voi kuitenkin vaikuttaa mahdolliseen rangaistusseuraamukseen siten, että rangaistusta lievennetään tai rikosoikeudellisista toimenpiteistä luovutaan.
- Sovittelu sopii mihin tahansa konfliktiin, missä osapuolena on kaksi luonnollista henkilöä. Sovittelulaki ei rajaa rikosnimikkeitä.
- Yleisimmin sovitteltavia rikosasioita ovat väkivalta- ja omaisuusrikokset ja riita-asioista koulukiusaaminen ja naapuruusriidat.
- Sovittelu on hyödyllistä myös alle 15-vuotiaiden riita- ja rikosasioissa, vaikka alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisesti vastuussa teostaan.
- Sovittelu on kustannustehokas tapa hoitaa rikos- ja riita-asioita. Sovittelun keskihinta on noin 500 euroa ja vastaavasti yhden tapauksen oikeuskäsittely maksaa käräjäoikeudessa vähän alle 2 000 eurosta jopa reiluun 10 000 euroon asti.

Lähde: <https://poliisi.fi/-/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu-tutuksi> ja Keski-Suomen sovittelutoimisto

Sovittelun merkitys oikeusprosessissa

© Kalevi Juntunen

Lähde: <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu/lait-ja-oikeudet/sovittelun-merkitys-oikeusprosessissa>

Mitä hyötyä sovittelusta on?

- Antaa osapuolille puolueettoman mahdollisuuden käsitellä omaa asiaansa.
- Antaa mahdollisuuden keskustella ja tulla kuulluksi konfliktiin liittyvistä kokemuksista, tunteista ja korvausvaatimuksista.
- Vahvistaa ihmisarvoa, itsetuntoa, ihmisten välistä kunnioitusta ja vuorovaikutusta sekä hyvinvointia.
- Antaa mahdollisuuden ottaa vastuun teostaan.
- Antaa mahdollisuuden saada takaisin menetettyä turvallisuuden tunnetta.
- Ennaltaehkäisee samankaltaisia tilanteita jatkossa.
- Yleisenä päämääränä on vaikuttaa yhteisössä rikollisuutta hillitsevästi ja lisätä samalla yleistä sovinnollisuutta.

Lähde: Keski-Suomen sovittelutoimisto

Kohtaatko koulussa?

uhkailua Seksuaalista häirintää
Oppilaiden välisiä riitoja vapaa-ajalla
nimittelyä, haukkumista somekiusaamista
porukan ulkopuolelle jättämistä
kunnianloukkauksia Huoltajien konflikteja
Rikkoutunutta omaisuutta väkivaltaa

Esimerkkejä rikosnimikkeistä, jotka soveltuvat sovitteluun

RL 28:3 Näpistys

RL 35:1 Vahingonteko

RL 25:8 Pakottaminen

RL 21:5 Pahoinpitely

RL 28:1 Varkaus

RL 20:5a Seksuaalinen ahdistelu

RL 25:7 Laiton uhkaus

RL 24:9 Kunnianloukkaus

RL 24:8 Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen

Esimerkkejä riita-asioista, jotka soveltuvat sovitteluun

leikitappelut

töniminen

etuilu

laitetaan sosiaaliseen mediaan kuvia, haukkumisia, juoruja

nimittely

ryhmän ulkopuolelle sulkeminen

selän takana pahan puhuminen

haukkuminen

vihapuhe sosiaalisessa mediassa

toisten tavaroiden luvaton käyttö

sosiaalisen median ryhmistä pois sulkeminen

Koulukiusaamisesta rikokseen

-
- Töniminen, lyöminen → • RL 21:5 Pahoinpitely
  - Haukkuminen, pilkkaaminen → • RL 24:9 Kunnianloukkaus
  - Uhkaaminen → • RL 25:7 Laiton uhkaus
• RL 25:8 Pakottaminen
  - Feikkiprofiilien tekeminen → • RL 24:9 Kunnianloukkaus
• RL 24:8 Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen
• RL 38:9a Identiteettivarkaus
  - Tavaroiden rikkominen → • RL 35:1 Vahingonteko

Kouluväkivalta

- Toistuva kiusaaminen on väkivaltaa.
- Kiusaaminen voi täyttää rikoksen tunnusmerkit.
- Vaikka alle 15-vuotiaalla ei ole rikosoikeudellista vastuuta, hän on silti aiheuttamastaan vahingosta korvausvelvollinen.
- Yli 15-vuotias voi saada tekemästään rikoksesta merkinnän rikosrekisteriin ja alle 15-vuotias voi saada merkinnän poliisiasian tietojärjestelmään.
- Väkivaltaan yllyttäjät ja tekijän avustajat voivat myös syyllistyä rikokseen.
- Vastuu väkivallasta on aina tekijällä.

Lähde: <https://www.riku.fi/rikoksen-uhrina/lapsi-ja-nuori-rikoksen-uhrina/kiusaaminen/>

Milloin sovitteluun?

- Jos koulu toivoo ulkopuolista apua konfliktiin:
  - oppilaiden välillä,
  - opettajien ja oppilaiden välillä,
  - vanhempien kanssa.
- Sovitteluun käy mikä tahansa konflikti, jossa on vähintään kaksi osapuolta ja keskustelu voisi helpottaa tilannetta.
- Selkeän rikosasian ollessa kyseessä, tulee koulun tehdä rikosilmoitus ja käynnistää mahdollinen sovitteluprosessi samaan aikaan.

Lähde: Keski-Suomen sovittelutoimisto

Mitä hyötyä sovittelusta on kouluille?

- Yksi mahdollisuus konfliktien ratkaisemiseksi kouluun liittyvissä asioissa ja koulun tietoon tulleissa ulkopuolisissakin asioissa.
- Lakiin perustuva luottamuksellinen työväline.
- Nopea ”puuttuminen” → ennaltaehkäisy vakaviin rikoksiin.
- Onnistuessaan lisää koulurauhaa ja estää uusien konfliktien syntymistä.
- Mahdollisuus laajempaan asian tarkasteluun kuin yksittäisenä rikosasiana.
- Konsultointimahdollisuus epäselvissä tilanteissa.
- Säästää omaa työaika.

Lähde: Keski-Suomen sovittelutoimisto

Sovittelun vaiheet ja eteneminen (1/4)

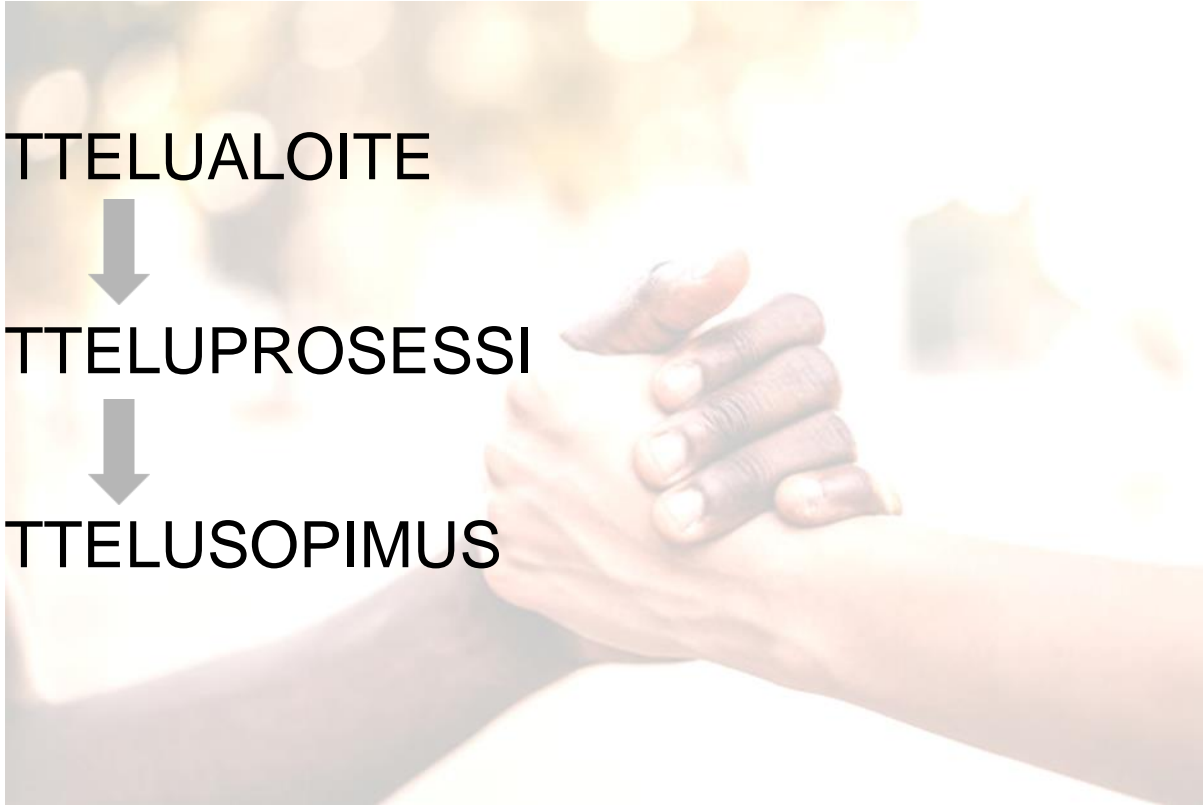
1. SOVITTELUALOITE

2. SOVITTELUPROSESSI

3. SOVITTELUSOPIMUS

Sovittelun vaiheet ja eteneminen (2/4)

1. SOVITTELUALOITE:

- Opettaja, rehtori, koulukuraattori tai muu koulun ammattihenkilö voi olla suoraan yhteydessä lähimpään sovittelutoimistoon.
- Aloitteen voi tehdä myös rikoksen tai riidan osapuoli, poliisi, syyttäjä, muu viranomainen tai lapsen tai nuoren huoltaja.
- Aloitteen voi tehdä puhelimitse tai nettilomakkeella.
- Sovittelu edellyttää osapuolten suostumusta sovitteluun. Alaikäisten asioissa tarvitaan nuoren lisäksi suostumus myös huoltajilta.
- Sovittelutoimiston vastuuhenkilö arvioi, sopiiko riita tai rikos sovitteluun. Hän käyttää arvioinnissaan laissa säädettyjä perusteita.

Lähteet: <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu/mita-sovittelu-tarkoittaa-> ja <https://www.jyvaskyla.fi/sosiaalipalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu> ja Keski-Suomen sovittelutoimisto

Sovittelun vaiheet ja eteneminen (3/4)

2. SOVITTELUPROSESSI:

- Sovittelutoimisto hankkii asiaan liittyvät tiedot ja asiakirjat, ottaa sovittelualoitteen jälkeen yhteyttä osapuoliin ja järjestää tarvittaessa erillistapaamiset.
- Yhteydenotto osapuoliin tapahtuu usein jo muutaman päivän kuluessa sovittelualoitteen jättämisestä.
- Osapuolet ja sovittelija tapaavat sovitteluistunnossa. He keskustelevat rikokseen tai riitaan liittyvistä asioista ja miten aiheutuneet vahingot voisi korvata.
- Sovittelijat ohjaavat osapuolia tarvittaessa erilaisiin lisäpalveluihin.

Lähde: <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu/mita-sovittelu-tarkoittaa- ja Keski-Suomen sovittelutoimisto>

Sovittelun vaiheet ja eteneminen (4/4)

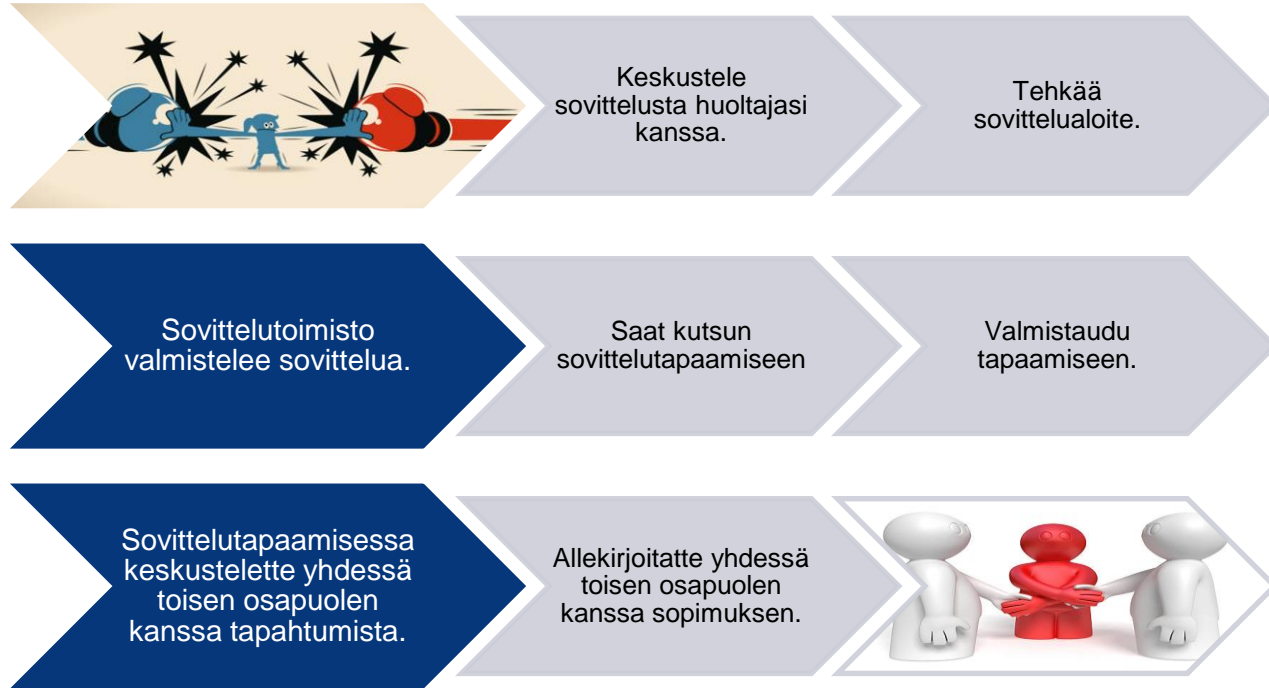
3. SOVITTELUSOPIMUS:

- Sovittelun osapuolet laativat sovittelijan avustuksella asiakirjan yhdessä sovituista asioista. Sopimus sitoo heitä oikeudellisesti.
- Sovittelutoimisto seuraa sopimuksen toteutumista. Seurantaan liittyvistä asioista keskustellaan sovittelutapaamisessa.
- Sovittelutoimisto tiedottaa aloitteen tekijää sovittelun lopputuloksesta.

Lähde: <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu/mita-sovittelu-tarkoittaa- ja Keski-Suomen sovittelutoimisto>

Sovitteluohje pähkinänkuoressa

Lähde: <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu/tietoa-sovittelusta-nuorille>

Kuvat: pixabay.com

Sovittelutoimistojen yhteystiedot

- Sovittelutoimistot:

- Lappi
- Pohjois-Suomi
- Itä-Suomi
- Länsi- ja Sisä-Suomi
- Lounais-Suomi
- Etelä-Suomi
- Åland, Ahvenanmaa

- Sovittelutoimistojen yhteystiedot:

<https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu/yhteystiedot>

Nettisivustoja sovittelusta

- <https://poliisi.fi/-/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu-tutuksi>
- <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu>
- <https://sovittelu.com/>
- <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20051015>

Rikos- ja riita-asioiden sovitteluopas:

- <https://thl.fi/documents/10531/162021/Rikos-%20ja%20riita-asioiden%20sovittelijan%20opas.pdf>

Käsikirja lasten ja nuorten sovitteluihin:

- https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144287/Kasikirja_lasten_ja_nuorten_sovitteluihin_Aseman%20lapset.pdf?sequence=1

Kiitos